

Гавель Богдан Олегович, здобувач ступеня вищої освіти ННІ № 1 НАВС; *Науковий керівник*: Герасименко Л. В., завідувач кафедри економічної безпеки ННІ № 1 НАВС, кандидат юридичних наук, доцент

СУЧАСНА КОНЦЕПЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Сучасна концепція прав людини, що виражає гуманістичне світобачення, виходить з того, що будь-яка людина, будучи частиною суспільства, вступає в певні суспільні відносини, як самостійна самодостатня особистість. Від ступеня

суспільного визнання, правового закріплення та повноти реалізації прав і свобод особистості залежить і характер конкретних суспільних відносин, як між окремими особистостями, так і між особистістю та суспільством в цілому. Сучасний погляд на проблему здійснення прав і свобод людини сприяє гармонізації взаємин з особистістю, суспільством, державою, поєднанню їх інтересів, використанню цивілізованих, що не порушують права і свободи інших людей, методів і засобів захисту прав і свобод кожної окремої особи і суспільних інтересів.

Права людини - це складне багатогранне явище, що володіє подвійним характером, нерозривно пов'язане не тільки з державою, але ще більшою мірою з культурою, мораллю, філософією, тобто, з гуманітарними знаннями, що розкривають, перш все, суть і природу загальнолюдських цінностей. Права людини виступають як феномен світової культури і цивілізації, є їх найважливішим результатом. Вони виражають багатогранну природу людини, є її атрибутивною властивістю і виконують різноманітні функції.

У політичній та юридичній науках права особи займають одне з найважливіших місць, представляють принципи, норми взаємовідносин між людьми та державою, що забезпечують людині можливість діяти за власним розсудом (цю частину прав звичайно називають свободами) або отримувати певні блага (власні права).

Поняття прав людини як окрема категорія виникло ще в епоху Просвітництва. Вже в той час сформувалася думка, що природа наділяє людину певними невід'ємними фундаментальними можливостями, що можуть бути протиставлені урядові, однак мають ним охоронятися. З того часу права людини розглядаються як елементарні передумови гідного людського існування. Права людини в загальному вигляді - це універсальна категорія, що характеризує захищену законом міру можливої поведінки людей, яка спрямована на задоволення потреб та інтересів людини шляхом користування елементарними, найбільш важливими благами та умовами

безпечного, вільного існування особистості у суспільстві. Права людини характеризують обсяг благ та умов, що забезпечують її вільний розвиток і визначаються суспільним положенням людини (положенням у системі матеріального виробництва). Становлення прав людини пов'язане з генезою правових норм, в яких формулювалися (встановленням конкретних правил поведінки) можливості людини вільно користуватися відповідними благами з метою задоволення своїх різнобічних потреб.

Концепція прав людини - це так звана своєрідна система поглядів, яка, в свою чергу, знаходиться в постійній динаміці та розвитку, і залежить від ступеня цивілізованості суспільства, державного ладу. Сучасна концепція прав людини формує такі принципи:

- права людини належать їй від народження, тому вони є природними, невід'ємними і невідчужуваними;

- права людини універсальні, засновані на принципі рівності; вони гарантовані кожному, хто знаходиться під юрисдикцією держави;

- права людини - засіб контролю над владою, обмежувач всевладдя держави, яка не повинна переступати меж свободи, обкреслених правами людини;

- забезпечення прав і свобод не поєднується з дискримінацією за будь-якими ознаками;

- здійснення прав і свобод людини не повинно порушувати права і свобод інших осіб;

- громадянські, політичні, економічні, соціальні і культурні права і свободи рівноцінні; в єдиній системі цих прав немає ієрархії;

- колективні права невіддільні від прав індивіда, вони не повинні суперечити індивідуальним правам, обмежувати правовий статус особистості;

В історії політико-правової думки, юридичній практиці, звичаєвому праві різних народів склалися чотири основних підходи до розв'язання проблеми прав людини, правового статусу особи : 1) ліберальна (європейська) концепція прав

людини; 2) колективістські концепції прав людини; ісламська (мусульманська) концепція; традиціоналістські концепції прав людини.

Сучасною концепцією прав людини виступає ліберальна, тобто європейська концепція. Свобода людини - вихідне поняття у проблемі прав людини і громадянина. Розрізняють природні права людини, тобто пов'язані з самим її існуванням і розвитком, і набуті, що в основному характеризують соціально-політичний статус людини і громадянина (інститут громадянства, право на участь у вирішенні державних справ тощо). Звісна річ, що за відсутності у людини свободи вона не може володіти і реально користуватися своїми правами. Саме свобода створює умови для реального набуття прав та їх реалізації. З іншого боку, права людини закріплюють і конкретизують можливість діяти у межах, установлених її правовим статусом. Свободу людини визначають певні ознаки. Так, люди є вільними від народження, ніхто не має права порушувати їхні природні права. До того ж, у демократичному суспільстві саме держава є головним гарантом свободи людини.

Сучасне міжнародне співтовариство приділяє значну увагу розвитку та забезпеченню прав людини. Ці процеси набули особливої інтенсивності після другої світової війни. Цьому сприяла загальна демократизація міжнародних відносин, створення Організації Об'єднаних Націй, інших демократичних міжнародних інституцій.

Демократизацію процесу, пов'язаного з проголошенням і захистом прав людини, значно прискорило прийняття низки міжнародних документів щодо закріплення, правової регламентації та розроблення механізму міжнародного захисту прав людини у державах, які підписали відповідні міжнародні документи. Основні положення ліберальної концепції прав людини відображені насамперед у тих нормах Конституції України, в яких закріплюються принципи правового статусу людини і громадянина згідно із загальнолюдськими цінностями та міжнародно-правовими стандартами в галузі прав людини,

які визначені міжнародною спільнотою у [відповідних](#) документах, що були ратифіковані Україною і стали частиною її національного законодавства.

Для того, щоб права людини реалізовувалися на практиці та не залишалися декларацією, недостатньо тільки їх проголошення і закріплення законом. Права і свободи людини мають бути забезпечені державою шляхом законодавчого регулювання процесу реалізації, створення відповідних умов для реалізації прав і свобод людини і громадянина та створення ефективного механізму захисту прав і свобод, підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів, подолання корупції, реформування судової системи, підвищення правової освіти населення країни та правосвідомості громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Трошкін Ю.В. Права людини. Порушення та захист прав людини і преси. - М., 1997;
2. Юридичний Вісник України. - № 48, 2005;
3. Колодій А. М., Олійник А. Ю. Права людини і громадянина в Україні. - К., 2004.